

Kalendarium □ ważniejszych wydarzeń z historii Olszyny

Zestawienie chronologiczne na podstawie źródeł polskich i niemieckich opracował Artur Grabowski

- rok ok. 1000

- na ten rok datuje się legendarne założenie wsi przez niejaką ELISABETH, która była postawną figurą; dlatego też wieś nazwano „Lange Elße” - stąd późniejsza nazwa niemiecka LANGENÖLS, oraz sprowadzenie w okolice dzisiejszego kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Św. zakonu mniszego, który wybudował tam z kolei klasztor (od tej pory teren ów nazywa się Kirchgut, a więc Majątek Kościelny). Prawdopodobnie istniała już wtedy jakaś kaplica we wsi. Kres istnienia tego legendarnego klasztoru przypada pomiędzy wiekiem XIV - kiedy to próbowano wygnać stąd zakonników wówczas ostatni z nich rzucił klątwę o tym, że ziemia należąca do Kościoła nie może być nigdy dziedziczona bezpośrednio w linii męskiej - (I cz. podania o założycielce wsi i powstaniu klasztoru) a wiekiem XV (II cz. podania mówi o najeździe husytów i wymordowaniu zakonników w tzw. Mordgrund - Dolinie Morderców).

- 6 XI 1254

- wieś po raz pierwszy jest wspominana w dokumentach pod słowiańską nazwą OLSNA (jest to pierwsze historyczne potwierdzenie istnienia wsi). Pierwsze wzmianki o Olszynie, nazywaną

„Olsna“, znajdujemy w dokumencie, według którego WITTIGO von GREIFFENSTEIN 6. listopada 1254 pożycza klasztorowi Sióstr Magdalenek z Nowogrodźca nad Kwisą procent wysokości 11 jatek, 3 soldów od ogrodnika, a także pole w Olszynie. Ten dokument znajdował się do 1945 roku w Archiwum Państwowym we Wrocławiu. Tekst został potem przedrukowany w książce „Schlesischen Urkundenbuch“, tom 3., Köln 1984, str. 96, nr 135.

- rok 1314

- Roczniki Gryfowa wspominają o powstaniu świątyni katolickiej p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w Olszynie, wybudowanej w stylu późnoromańskim.

- rok 1319

- książę HENRYK JAWORSKI przejeżdża przez Olszynę, by w Lubaniu (niem. Lauban) potwierdzić swoje prawa do Łużyc Górnych po bezpotomnej śmierci WALDEMARA BRANDENBURSKIEGO.

- rok 1320

- tenże sam książę HENRYK JAWORSKI przybywa powtórnie do Lubania w celu erygowania Klasztoru Sióstr Św. Magdaleny od Pokuty.

- lata 1426-1427

- husyci kilkakrotnie nawiedzają Olszynę grabiąc i zabijając; z tego okresu pochodzi II część owej legendy o olszyńskim klasztorze, którego gospodarze - owi zakonnicy zostali przez te bandy husyckie wymordowani w tzw. Dolinie Morderców, lecz ówczesny opat tego klasztoru ARNOLD TREU umierając rzucił na oprawców klątwę o nieczystych sercach, utracie cieni i niechybnej śmierci.; pojawiają się również takie nazwy jak: Pole Straconych, Piekło, Szubieniczna Góra, Dolina Morderców.

- rok 1440

- po raz kolejny Olszyna pojawia się w oficjalnych dokumentach urzędowych; wydany zostaje dokument lokacyjny, w którym pierwszy historyczny właściciel wsi BALTAZAR von UECHTRITZ dzieli ją pomiędzy swoich dwóch kuzynów HANSA i HEINZA. BALTAZAR osiada w MAJĄTKU DĘBOWYM (EICHGUT) - w Olszynie Średniej, HANS w MAJĄTKU GÓRNYM (OBERGUT) - w Olszynie Górnej, zaś HEINZ w MAJĄTKU DOLNYM (NIEDERGUT lub ENDEGUT) - w Olszynie Dolnej otrzymując zarazem przywileje rycerskie: warzenia piwa i sądownictwa. Olszyna była w posiadaniu rodziny von UECHTRITZ od XIV do XVIII wieku.

- **rok 1489**

- bracia HANS i HEINZ von UECHTRITZ na zmianę sprawują patronat nad kościołem p.w. Podwyższenia Krzyża Św.

- **rok 1507**

- Majątek Górny (Obergut) odkupuje CASPER von SPILLER

- **lata 1520(1)-1523**

- do Olszyny dociera reformacja; ówczesny katolicki proboszcz VINCENZ WONSCH w 1523 r., jak mówią akta miasta Gryfowa (niem. Greiffenberg), występuje jako żonaty, co wskazuje na to, że już wcześniej przyjął wyznanie luteriańskie, ewangelickie; po tym cała ówczesna gmina kościelna poszła w ślady swego duszpasterza.

- **lata 1520(1)-1654**

- przez ok. 134 lata kościół katolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Św. pozostaje w rękach ewangelików.

- **rok 1567**

- pierwsza przebudowa kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Św.; dobudowany zostaje prawdopodobnie gotycki tył; do olszyńskiej gminy ewangelickiej włączona zostaje wówczas Grodnica (Gieshübel) i Krzewie Małe (Klein Stöckigt).

- **rok 1614**

- powstaje renesansowy sufit kasetonowy w kościele p.w. Podwyższenia Krzyża Św. z wyobrażeniami Chrystusa, Apostołów, Anioła Pokoju oraz ornamentów roślinnych, zwierzęcych itp.; jest to jedyna widoczna pozostałość po pierwszych ewangelikach olszyńskich.

- **rok 1628**

- podczas wojny trzydziestoletniej (1618-1648) dragoni LICHTENSTEINA podążają przez wieś grabiąc, niszcząc, mordując.

- **rok 1629**

- rozszalała się epidemia dżumy, która wybiła całą wieś; według pewnej legendy, przeżył ją tylko sam grabarz chowający zwłoki ludzkie. Na pamiątkę jego poświęcenia się na rzecz chorych i umierających mieszkańców wystawiono mu w niszy kościółka figurkę małego zadżumionego człowieczka.

- **6 IV 1654**

- ostatni (do 1742 r.) ewangelicki pastor DAMIAN BÖTTNER zostaje wypędzony z Olszyny przez komisję cesarską i jej dragonów (wtedy Śląsk - a więc i ówczesna Olszyna należały do

arcykatolickich Habsburgów); udaje się do on Lubania i tam pełni swój urząd do 1668 roku; świątynia, która zarządzali dotychczas ewangelicy, na mocy Pokoju Westfalskiego, powraca do rąk katolików i podporządkowana zostaje duchownym z Kościelnika (niem. Steinkirch), potem z Gryfowa; ewangelicy olszyńscy musieli uczęszczać na nabożeństwa do Biedrzychowic (Friedersdorf), Lubania i Jałowca (Wingendorf), a nawet musieli ukrywać się po lasach i tam je prowadzić.

- rok 1676

- powtórna przebudowa kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Św. .

w. XVII-XVIII

- Olszyna staje się dużym ośrodkiem tkactwa lnu.

- lata ok. 1700-1705

- ERNST ABRAHAM von DÖBSCHÜTZ odkupuje Majątek Kościelny. Jako kolejnych właścicieli majątków w Olszynie Średniej wymienia się takich szlachciców jak: von SCHONEICH, von

SCHMIETTOW, von REICHENBACH, von PORTUKLAS, von ROSENBERG, von AKERMANN.

- **rok 1704**

- von DÖBSCHÜTZ buduje zamek w Majątku Kościelnym, przez co zmienia się jego nazwa na MAJĄTEK ZAMKOWY (Schloßgut); dotychczasowi panowie tego majątku zarządzali nim z Majątku Dębowego (Eichgut).

- **rok 1707**

- podpisana zostaje Konwencja w ALTRANSTÄDT, kończąca niepokoje religijne w Europie, pomiędzy cesarzem Austrii a królem szwedzkim; dotyczy to również Olszyny.

- **lata 1709-1711**

- von DÖBSCHÜTZ dobudowuje do kościoła Podwyższenia Krzyża Św. barokową wieżę dzwonnicy.

- **rok 1740**

- Śląsk staje się pruską prowincją; odtąd ewangelicy mogą liczyć na swobodę w praktykach religijnych.

- **rok 1742**

- w Dolnej i Górnej Olszynie powstają jednoklasowe szkoły ewangelickie: Nieder- i Oberschule

- **14 III 1742**

- ewangelicy olszyńscy otrzymują pozwolenie króla pruskiego FRYDERYKA II WIELKIEGO na wprowadzenie luteranizmu i budowę świątyni ewangelickiej; pierwsze nabożeństwa odprawiano w magazynie zbożowym należącym do barona FRIEDRICHA Ernesta von DÖBSCHÜTZ - właściciela Olszyny Średniej.

- **22 V 1742**

- położenie kamienia węgielnego pod budowę Domu Modlitwy, ziemię pod budowę ofiarował kupiec LACHMANN - pierwszym pastorem po 88 latach zostaje SELIGER z Kościelnika, kantorem GOTTLIEB WAGNER.

- **rok 1743**

- powstaje największa w Olszynie szkoła - sześcioklasowa Hauptschule (była to szkoła

ewangelicka).

- **11 X 1744**

- poświęcenie nowego Domu Modlitwy, który już wkrótce okazał się za mały, gdyż już w 1742 r. liczebność gminy ewangelickiej wynosiła 2918 parafian.

- **rok 1746**

- CONRAD von UECHTRITZ sprzedał ostatnią olszyńską posiadłość należącą do tej rodziny.

- **rok 1786**

- wybuchają niepokoje i protesty ze strony chłopów, które zostały krwawo stłumione.

- **29 IX 1836**

- katolicka parafia olszyńska traci autonomię i staje się częścią parafii gryfowskiej.

- **rok 1846**

- otwarta zostaje kopalnia węgla brunatnego „Heinrichgrube” i „Floragrube”; powstaje fabryka brykietów.

- **rok 1848**

- ROBERT RUSCHEWEYH zakłada pierwszą stolarnię, w której początkowo zaczyna wyrabiać ramy obrazowe - później jego zamówienia powiększają się o produkcję mebli.

- **rok 1850**

- powstaje płatna szosa Lubań - Biedrzychowice.

- **rok 1858**

- Olszyna zostaje podłączona do sieci telegrafu.

- **rok 1859**

- pastor OSWALD KADELBACH spisuje dzieje wsi w swojej kronice; jest on prawdopodobnie twórcą planów budowy nowego kościoła ewangelickiego.

- **rok 1862**

- patronat nad kościołem p.w. Podwyższenia Krzyża Św. obejmują hrabiowie von SCHAFFGOTSCH.

- **rok 1863**

- ostateczne włączenie olszyńskiej gminy katolickiej do parafii gryfowskiej (do 1945 roku).

- **rok 1865**

- początek komunikacji kolejowej w Olszynie.

- **rok 1870**

- ROBERT RUSCHEWEYH buduje fabrykę mebli, która - jak się to okaże - będzie znana na całym świecie dzięki swoim wyrobom.(dzisiejsza FM nr 1)

- **rok 1879**

- ROBERT RUSCHEWEYH otrzymuje patent na stół rozsuwany, to dzięki niemu olszyńska fabryka stała się znana nie tylko w Europie - ale i za oceanem.

- **rok 1888**

- wielka powódź w Olszynie; powoduje ona znaczne zniszczenia m.in. Domu Modlitwy.

- **rok ok. 1890**

- AUGUST HEINKE zakłada własny zakład meblarski. (dzisiejsza FM nr 2)

- **23 IX 1895**

- położenie kamienia węgielnego pod budowę nowego kościoła ewangelickiego; ziemię kupiono od rolnika Pätzolda.

- **rok 1897**

- powstanie jednoklasowej Katholischschule - szkoły katolickiej

- **23 IX 1897**

- poświęcenie nowego kościoła ewangelickiego wybudowanego w stylu neogotyckim; poświęcenia dokonuje pastor ERNST WIEDER w obecności wrocławskiego konsystorza, starosty lubańskiego i mieszkańców Olszyny.

- **maj 1903**

- katolicki nauczyciel i kantor HERMANN SCHOLZ funduje nową figurę Matki Bożej „Himmelskönigin” (Królowej Niebios) dla kościoła Podwyższenia Krzyża Św. w warsztacie Ferdinanda Stuflessera w St. Ulrich/Otisei (Gröden/Val Gardena) w Południowym Tyrolu. 1904

- zakończenie budowy nowej plebanii przy nowym kościele ewangelickim; pierwszym

gospodarzem był pastor WICTOR RUDOLPH.

- **rok 1906**

- powstanie sześcioklasowej ewangelickiej Eichschule - Szkoły Dębowej (nazwa szkoły pochodzi od sąsiadującego z nią Majątku Dębowego; jest to dzisiejsza SP 2).

- **rok 1907**

- zelektryfikowanie Olszyny.

- **lata 1914-1918**

- I Wojna Światowa; pochłonęła ona wiele ofiar również z samej Olszyny i Krzewia Małego; mieszkańcy wsi chcąc uczcić swych bohaterów postawili im pomnik, na którym widniały nazwiska poległych żołnierzy, a nad nim na osobnej kolumnie dumnie stróżował czarny orzeł - symbol niemieckiej tożsamości narodowej.

- rok 1932

- ogłoszenie upadłości firmy RUSCHEWEYH'A; Olszynianie wykupują długi fabryki.

- rok 1933

- ADOLF HITLER przejmuje władzę w Niemczech - w Olszynie, tak jak w innych miejscowościach powstaje i rządzić zaczyna NSDAP.

- rok 1934

- pastor WALTER PENZHOLZ w swym artykule w "Heimat" z 11.XII.1934 roku podaje ówczesnych właścicieli 4 olszyńskich majątków: Obergut - (do 1934) gen. piechoty TÜLFF von TICHEPE, (od 1934) RICHARD HEINKE; Schloßgut - dr HANS BOCK; Mittel- i Eichgut od 1888 r. rodzina von HAGENS; Niedergut - starosta powiatu lubańskiego SCHULZ von DRATZIG.

- lata 1936-1938

- generalny remont kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Św., parafią gryfowską zarządza wówczas ks. AUGUSTYN HANKE; odnowione zostają ołtarze i inne przedmioty kultu 1937 r.); renowacja wieży i reszty elewacji zewnętrznych (1936 r.); odnowienie sufitu kasetonowego przez artystę malarza SCHNEIDER'A z Wrocławia, wybudowanie nowych organ przez firmę CARLA BERSCHDORFA z Nysy (1937 r.), założenie instalacji elektrycznej (1938 r.).

- rok 1939

- początek II Wojny Światowej; omija ona wieś dając o sobie znać poborami do wojska i systemem kartkowym; - fabryka RUSCHEWEYH'A realizuje tajny projekt - produkuje drewniane części do rakiet V-1.

- 8 V 1945

- zajęcie miejscowości przez 31 ARMIE; wieś otrzymuje nową nazwę - OLSZYNA, która jest powrotem do tej pierwszej, słowiańskiej, tej sprzed 1254 r., a która funkcjonuje do dziś. - likwidacja przedwojennych gmin, majątków i organizacji niemieckich (trwało to do ok. 1947 roku). - początek wysiedleń rdzennej ludności niemieckiej (75% do Niemiec Zachodnich, a 25% do Niemiec Wschodnich). - na miejsce Niemców przybywają do Olszyny Polacy z centralnej i wschodniej Polski. - powstanie SP 1 i 2. - uruchomienie polskiego Urzędu Pocztowo-Telekomunikacyjnego.

- VII 1946

- powstanie samodzielnej parafii katolickiej kierowanej przez polskich księży i obejmującej swym zasięgiem Olszynę, Krzewie Małe, Biedrzychowice, Nową Świdnicę, Karłowice, Kałużną, Zapustę, Rząsiny, Ubocze i Wolbromów; parafia przejęła od ewangelików ich dotychczasową świątynię i uczyniła jej patronem Św. Józefa, dlatego też powojenna nazwa parafii brzmiała: parafia Podwyższenia Krzyża Św. i Św. Józefa; potem już tylko Św. Józefa; pierwszym

proboszczem został ks. WŁADYSŁAW STEFAŃSKI. - wysiedlono ostatnich duchownych ewangelickich: pastora HENNING'A i superintendenta WALTSGOTT'A. - powstawanie nowej polskiej administracji (były to najpierw gminy, potem Gminne Rady Narodowe; taki stan utrzymywał się do lat osiemdziesiątych XX wieku;

- rok 1947

- organy z kościoła Podwyższenia Krzyża Św. za zgodą ówczesnego Administratora Apostolskiego dla Dolnego Śląska zostają przekazane dla odbudowującej się archikatedry warszawskiej i ustawione w Kaplicy Literackiej (są tam do dziś).

- rok 1948

- powstają pierwsze organizacje zrzeszające niemieckich Olszynian (Ascheberg i Telgte).

- **rok 1955**

- proboszczem parafii katolickiej zostaje ks. JÓZEF ZAREMBSKI - do 1981 r. Był wicedziekanem gryfowskim;

- **rok 1956**

- utworzenie w gmachu zamku (dawn. Schloßgut) SP 3.

- **rok 1959**

- decyzją Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej z terenu parafii olszyńskiej wydzielono wsie Rzęsiny, Ubocze i Wolbromów tworząc samodzielną parafię z siedzibą w Rzęsinach.

- **ok. rok 1960**

- z nieznanых powodów spłonął dach zamku, w którym mieściła się SP 3; siedzibę szkoły przeniesiono do budynku poniemieckiego BRAUEREI - Browaru, gdzie dotychczas mieściła się stołówka przyzakładowa.

- **rok 1963**

- kolejna powódź. - utworzenie Gminy Olszyna jako jednostki administracyjnej.

- **rok 1972**

- parafia olszyńska znowu zostaje uszczuplona o kilka wsi, gdyż mocą decyzji Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej utworzono z nich nową parafię z siedzibą w Biedrzychowicach - reszta wsi to: Kałużna, Nowa Świdnica, Karłowice, Zapusta.

- **rok 1974**

- gmina olszyńska zostaje zaliczona do grona stu wzorowych gmin kraju.

- **rok 1975**

- utworzenie PGR (Państwowych Gospodarstw Rolnych), które w Olszynie gospodarowały dawnymi niemieckimi majątkami ziemskimi. - utworzenie województwa jeleniogórskiego, w którego skład weszła Olszyna.

- **rok 1981**

- od śmierci ks. JÓZEFA ZAREMBSKIEGO przez kilka miesięcy parafią administruje ks. JERZY HAZUBSKI. - od września oficjalnie po ks. HAZUBSKIM olszyńskim proboszczem zostaje ks. JAN KRYCH.

- **rok 1990**

- pierwsze wolne wybory do Samorządu Gminnego.

- **6.01.1992**

- proboszczem parafii katolickiej w Olszynie zostaje ks. MIECZYŚLAW PANOŃKO.

- **25.03.1992**

- bullą Papieża Jana Pawła II z terenów archidiecezji wrocławskiej zostaje wydzielona diecezja legnicka, której pierwszym Biskupem Ordynariuszem zostaje bp TADEUSZ RYBAK. Olszyna staje się częścią tej diecezji.

- **rok 1996**

- likwidacja Agencji Rolnej Skarbu Państwa (czyli wcześniejszych PGR)
-

- **rok 1997**

- przejęcie przez Urząd Gminy szkół podstawowych. - wyjście z koryta rzeki Olszówki.
-

- **rok 1999**

- powtórne utworzenie powiatu lubańskiego i powstanie województwa dolnośląskiego. - w wyniku reformy szkolnictwa powstaje w Olszynie Gminne Gimnazjum Publiczne.
-

- **6.11.2000**

- na następnego proboszcza zostaje powołany ks. JAN DOCHNIAK, który przychodzi do Olszyny po 12 latach probostwa w niedalekim Lubomierzu.

- **Lato 2003**

- początek sprawowania Mszy św. dla mieszkańców Dolnej i Średniej części Olszyny w miejscu, gdzie ma stanąć w przyszłości kaplica mszalna.

- **rok 2003**

- rozpoczęcie prac adaptacyjno-remontowych w Domu Katechetycznym w celu utworzenia Jadłodajni oraz założenie w tym celu Stowarzyszenia „Dar Serca”.

- rok 2005

- nadanie praw miejskich Olszynie. - uczczenie przez olszyńskich katolików śmierci Papieża-Polaka, Jana Pawła II (4.04.2005) uczestnictwem w uroczystej Eucharystii i Białym Marszu. - odkopanie płyt starego pomnika upamiętniającego poległych żołnierzy Olszyny i Krzewia Małego z okresu I wojny światowej.

Zestawienie chronologiczne na podstawie źródeł polskich i niemieckich opracował Artur Grabowski